

L'Escola Superior d'Art Dramàtic de les Illes Balears (ESADIB): passat, present i reptes de futur

Martí B. Fons

RESUM

Aquest treball vol estudiar la situació actual de l'Escola Superior d'Art Dramàtic de les Illes Balears (ESADIB) en el marc dels ensenyaments artístics superiors de la Comunitat Autònoma. Per dur a terme aquest propòsit, analitzarem el passat del centre, el eixos programàtics que desenvolupa en el present com a escola superior de formació i recerca en arts escèniques i presentarem els reptes de futur que l'ESADIB ha d'assolir per integrar-se plenament dins l'Espai Europeu de l'Educació Superior (EEES).

RESUMEN

Este trabajo pretende estudiar la situación actual de la Escuela Superior de Arte Dramático de las Islas Baleares (ESADIB) en el marco de las enseñanzas artísticas superiores de la Comunidad Autónoma. Para llevar a cabo este propósito, analizaremos el pasado del centro, los ejes programáticos que está desarrollando en el presente como escuela superior de formación e investigación en el campo de las artes escénicas y presentaremos los retos de futuro que la ESADIB tiene que conseguir para integrarse plenamente en el Espacio Europeo de la Educación Superior (EEES).

I. INTRODUCCIÓ

L'Escola Superior d'Art Dramàtic de les Illes Balears (ESADIB) va néixer el 2006 com a centre superior de docència i investigació d'arts escèniques amb l'objectiu de formar professionals dins l'àmbit dels ensenyaments artístics superiors d'Art Dramàtic i fomentar la creació i la investigació humanística, científica, tècnica i artística d'excel·lència aportant a la societat professionals altament qualificats que contribueixin a consolidar el compromís de la Comunitat Autònoma de les Illes Balears amb l'educació artística i la cultura.

Per complir l'objectiu de ser un referent en la formació artística superior, l'ESADIB ofereix uns ensenyaments de qualitat, adaptats a l'Espai Europeu de l'Educació Superior (EEES) i distingits per la creativitat, investigació i innovació dels nostres alumnes en el camp de les arts escèniques.

L'ESADIB és un servei d'iniciativa pública que ha de respondre als interessos generals de la comunitat i que està regit per la Fundació per a l'Escola Superior d'Art Dramàtic de les Illes Balears.

Els ensenyaments i totes les activitats de l'ESADIB han de contribuir al desenvolupament de l'art dramàtic en totes les seves vessants, metodològiques, pedagògiques, artístiques, científiques i tecnològiques, a la formació de professionals i a l'extensió de la cultura, especialment pel que fa referència als aspectes de les arts escèniques. En aquest sentit, l'ESADIB va néixer amb l'ambició de convertir-se en un espai formatiu de dinamització social i cultural per a la nostra comunitat.

Amb aquests objectius, el centre s'ha dotat amb els anys d'una organització eficient i equilibrada i ha elaborat estratègies creatives i actualitzades de formació docent, artística, investigadora i tecnològica.

Consideram que per reflectir la situació actual del centre i per plantejar els reptes de futur als quals s'enfronta la institució és necessari fer un poc d'història i anar al passat de l'escola superior per destacar les fites més importants que s'han produït des del seu naixement el curs 2006-2007.

2. L'ESADIB COM A CENTRE DE FORMACIÓ SUPERIOR D'ARTS ESCÈNIQUES

El Govern de les Illes Balears va crear l'Escola Superior d'Art Dramàtic de les Illes Balears, l'ESADIB, segons el Decret 122/2005, de 25 de novembre (BOIB 181, 1 desembre 2005).

Per acord del Consell de Govern de 3 de març del 2006 es constituí la Fundació per a l'Escola Superior d'Art Dramàtic de les Illes Balears (BOIB 38, 16 març 2006), que es l'encarregada de la gestió, promoció i el suport de les iniciatives i activitats relacionades amb els estudis superiors d'art dramàtic. La funció primordial, segons el estatuts, va ser la implantació de l'ESADIB.

El dia 22 de març de 2006 es dugué a terme la constitució del primer Patronat de la Fundació per a l'ESADIB, en la qual es procedí al nomenament del director de la Fundació, Sr. Carles Molinet, i de la gerent de la Fundació, Sra. Margarida Duran.

El Patronat de la Fundació aprovà en sessió del 6 de juny de 2006 els nomenaments del director acadèmic (que en aquesta primera etapa fou el director de la Fundació), Sr. Carles Molinet, el coordinador acadèmic, Sr. Jaume Marsé, i el nou gerent, Sr. Josep Gabriel Pomar. Aquest Patronat va aprovar el pressupost de 2006, les bases i convocatòria de places de professorat, les proves d'accés de l'alumnat i els preus públics, a més a més, el director de la Fundació va presentar el Projecte Executiu 2006-2008, que també va ser aprovat.

En conseqüència, es va signar un contracte-programa de direcció de l'escola per dur a terme el Projecte Executiu per a dos cursos (2006-2008), que contemplava les accions que s'havien de seguir per implantar l'escola.

El Projecte Executiu 2006-2008 va tenir com a antecedent la realització de l'estudi previ per al disseny d'una Escola Superior d'Art Dramàtic per a les Illes Balears encarregat per la Conselleria d'Educació i Cultura del Govern Balear a la Fundació Teatre del Mar, amb la signatura d'un protocol de col·laboració, el 28 d'abril de 2005, en què s'exposava la creació d'un model d'ESADIB. La proposta de model presentada, «ESADIB.07-Projecte ESADIB-Proposta Model d'Escola Superior d'Art Dramàtic de les Illes Balears», contenia les següents parts: pla de treball, anàlisi del mercat i projecció de la demanda potencial de formació en art dramàtic, estudi comparatiu d'alguns models d'escoles d'art dramàtic, avantproposta de model, consulta a experts (Delphi) i proposta de model. Cal destacar que les escoles d'art dramàtic estudiades varen ser quatre, tres de públiques i una de privada: l'Institut del Teatre (ESAD Escola Superior d'Art Dramàtic de Barcelona), EAC Escuela de actores de Canarias, École Internationale de Théâtre Jacques Lecoq i École Supérieure d'Art Dramatique de Strasbourg.

El primer projecte executiu de l'ESADIB (2006-2008), presentat pel Sr. Carles Molinet, va marcar com a línia estratègica prioritària: «establir les pautes imprescindibles per assolir la implantació de

l'Escola Superior d'Art Dramàtic de les Illes Balears (ESADIB) en un període de dos anys en unes condicions i amb uns recursos adequats» (Molinet, 2006, p. 5).

A partir del curs 2006-2007, l'ESADIB començà a impartir els ensenyaments per obtenir el títol de grau superior d'Art Dramàtic en l'especialitat d'Interpretació, itinerari Textual, d'acord amb el currículum establert pel Govern de les Illes Balears, amb les disposicions legals vigents i segons el calendari d'implantació dels ensenyaments esmentats.

Transcorreguts els dos anys, concretament el 22 d'abril de 2008, el Patronat de la Fundació va encarregar un nou Projecte Executiu al director de la Fundació per als dos següents cursos, 2008-2009 i 2009-2010. El projecte va ser aprovat pel Patronat de la Fundació i contemplava les línies estratègiques per consolidar el currículum de l'ESADIB en els quatre anys de carrera, seguint el marc legislatiu traçat per la Llei orgànica d'educació de 2006 (LOE). El projecte presentat pel Sr. Molinet estava dividit en catorze apartats amb una llista de setanta objectius per assolir durant aquells dos cursos, a més a més d'una revisió i avaluació dels objectius aconseguits durant el dos primers cursos de l'escola (Molinet, 2008).

El juliol de 2010 va finalitzar la responsabilitat del director de l'escola fins a aquells moments, el Sr. Carles Molinet, i el 28 de juliol del mateix any fou nomenat director acadèmic de l'ESADIB per al curs 2010-2011, a partir de les directrius marcades pel Patronat de la Fundació de 28 de juny del mateix any, el Sr. Miquel De Marchi, tasca que fou prorrogada pel Patronat de la Fundació de dia 25 de maig de 2011 per al curs 2011-2012.

El juliol de 2012, la Direcció General d'Universitats, Innovació i Transferència de coneixements de la Conselleria d'Educació, Universitats i Cultura va dur a terme un procés per a la selecció del proper director del centre mitjançant la presentació d'un projecte acadèmic de centre per a la seva avaluació per part d'una comissió d'experts. D'aquest procediment de selecció va sortir guanyador el Sr. Pere Fullana Mas, director acadèmic del centre des del curs 2012-2013 fins a l'actualitat (Fullana, 2012).

Durant aquesta darrera etapa, que va de 2010 a 2015, l'ESADIB ha tingut com a línia prioritària l'adaptació d'aquests ensenyaments superiors al nou context de l'Espai Europeu de l'Educació Superior (EEES) i, en conseqüència, la implantació dels estudis del títol superior d'Art Dramàtic equivalent a tots els efectes a grau universitari a la nostra comunitat.

L'adaptació dels ensenyaments superiors artístics al context de l'EEES ha suposat un canvi global i profund en l'estructura d'aquests estudis en tot l'àmbit espanyol, en general, i als estudis de la nostra Comunitat, en particular. A partir de les directrius nacionals marcades pel Reial decret 1614/2009, de 26 d'octubre, en què s'establí l'ordenació dels ensenyaments artístics superiors regulades per la LOE, i del Reial decret 630/2010, de 14 de maig, pel qual es regulava el contingut bàsic dels ensenyaments artístics superiors de grau d'art dramàtic, s'inicià el procés de canvi a ESADIB i fou nomenat el Dr. Martí Fons com a coordinador per dur a terme el procés de la convergència europea.

Aquest treball ha implicat posar en marxa un nou pla d'estudis sobre el qual s'han fonamentat l'adquisició de competències per part de l'alumnat, l'aplicació d'una nova metodologia d'aprenentatge

i l'adequació dels procediments de l'avaluació. Tot això ha comportat, per una banda, un gran esforç per part tant del professorat com de l'alumnat i, per altra banda, la gran il·lusió d'obrir els estudis superiors d'Art Dramàtic a nous horitzons pedagògics i investigadors.

El curs 2013-2014 es va tancar el pla d'estudis dels ensenyaments artístics superiors conduent al títol superior d'Art Dramàtic en l'especialitat d'Interpretació, equivalent a tots els efectes a grau universitari arran de la publicació del Decret 26/2014, de 13 de juny (BOIB 81, 14 juny 2014), pel qual s'estableix el pla d'estudis dels ensenyaments artístics superiors conduent al títol superior d'Art Dramàtic en l'especialitat d'Interpretació i se'n regula l'avaluació.

Durant el curs 2014-2015 sortirà la segona promoció d'alumnes seguint les directrius de la convergència europea, és a dir, la segona promoció de graduats en Art Dramàtic i la sisena promoció del centre des de la seva fundació. En resum, podem concloure que han acabat el seus estudis, fins al moment actual, quatre promocions del pla antic, conduent al títol superior d'Art Dramàtic equivalent a tots els efectes a llicenciat, i dues del pla nou seguint les directrius de l'Espai Europeu de l'Educació Superior, l'EEES, conduent al títol superior d'Art Dramàtic equivalent a tots els efectes a graduat universitari.

3. SITUACIÓ ACTUAL DEL CENTRE: ELS EIXOS ESTRATÈGICS

Actualment, el centre desenvolupa diferents línies d'acció centrades en els eixos estratègics que l'Espai Europeu de l'Educació Superior, l'EEES, marca com a fonamentals per ser un centre superior d'educació artística competent i innovador. Aquests eixos programàtics de l'ESADIB són els següents:

- a) L'eix de la formació
- b) L'eix de la recerca i la innovació
- c) L'eix de la internacionalització
- d) L'eix de la transferència del coneixement

A continuació, analitzarem les mesures dutes a terme pel centre per a cadascuna de les línies estratègiques enunciades.

4. EIX DE LA FORMACIÓ

4.1 Els estudis: títol superior i postgrau

Totes les activitats de l'ESADIB s'orienten a la consecució de les finalitats de l'activitat educativa que estableix la normativa vigent i, en especial, el Decret 26/2014, de 13 de juny, que estableix els aspectes bàsics del currículum de grau superior dels ensenyaments d'Art Dramàtic i la seva

avaluació, i de tota aquella normativa que es pugui aprovar, tant estatal com autonòmica, i que en sigui d'aplicació.

En aquests moments l'ESADIB desenvolupa els estudis d'Art Dramàtic en l'especialitat d'Interpretació itinerari Textual. Aquest recorregut s'articula en quatre cursos de 60 crèdits ECTS cadascun, amb un total de 240 crèdits ECTS per a tota la carrera, igual que qualsevol estudi de grau universitari.

Les assignatures s'estructuren en les següents categories: matèries troncales, comunes a totes les especialitats dels estudis d'Art Dramàtic; matèries obligatòries de l'especialitat corresponent; assignatures optatives; pràctiques externes i treball de final d'estudis (TFE).

Cada curs acadèmic es duen a terme durant el mes de juliol les proves d'accés a l'ESADIB en les quals es trien un màxim de vint-i-quatre alumnes pel primer curs de la carrera, seguint la normativa estatal quant a la ràtio d'alumnes que poden cursar aquests estudis.

La ràtio d'1/12 per a les assignatures pràctiques i 1/24 per a les assignatures teòriques o teoricopràctiques fa que es treballi dins un marc acadèmic adient per potenciar l'excel·lència educativa i professional dels alumnes que cursen aquests estudis.

Una vegada acabats els estudis, els alumnes graduats d'Art Dramàtic surten del centre havent cursat un ventall molt ampli d'assignatures que els permet assolir un nombre considerable de competències que van des del treball pràctic fins a l'estudi acadèmic, humanístic i científic, la qual cosa els capacita per poder accedir a diferents sortides professionals. Aquestes sortides van des del treball artístic interpretatiu en teatre, cinema o televisió a la docència i la investigació especialitzada, passant per l'emprenedoria, la producció i gestió escènica, l'elocució i el doblatge, el *coaching* per a empreses o el desenvolupament d'esdeveniments relacionats amb la cultura, l'art i l'oci, entre d'altres.

Respecte al postgrau, el curs 2007-2008 conjuntament amb la Universitat de les Illes Balears (UIB) s'inicià el primer Postgrau en Gestió Escènica, de 200 hores lectives, dividit en un curs d'Expert Universitari en Gestió en Tècniques de Gestió Escènica de 100 hores i un altre d'Expert Universitari en Gestió d'Espais Escènics i Producció d'altres 100 hores. Aquest primer postgrau s'adreça a persones interessades en la gestió escènica, gerents, productors o adjunts a producció de companyies artístiques i persones interessades en la gestió pública o privada d'espais escènics i de la producció teatral.

L'acte inaugural del postgrau va consistir en una conferència impartida pel professor Xavier Marcé sota el títol: «El teatre públic i privat: una reconstrucció necessària».

L'entrada a l'EEES suposa obrir el camí perquè l'ESADIB dugui a terme una oferta de postgrau atractiva i innovadora amb la possibilitat d'oferir un Màster Oficial d'Arts Escèniques original i competitiu, per així completar els estudis del títol superior equivalent a grau i donar cabuda a altres persones interessades en el món de les arts escèniques d'altres branques del saber. Així mateix, l'estudi del postgrau, tant de màsters oficials com de títols propis, ha d'oferir estudis d'especialització

i professionalització en sectors relacionats amb les arts escèniques per crear ponts amb el teixit productiu de les Illes Balears, a fi de provocar un transvasament de professionals de l'art dramàtic a altres sectors professionals competitius.

També el nou marc europeu contempla dins el postgrau fer programes de doctorat compartits amb les universitats per incentivar les escoles superiors d'Art Dramàtic com a centres d'investigació en arts escèniques. Repte que també és al full de ruta de l'ESADIB.

4.2 L'estructura acadèmica i el personal docent

L'ESADIB està estructurada pels òrgans de govern del centre i pels departaments dirigits pels caps de departament.

Des dels començament es varen crear òrgans de govern unipersonals i òrgans de govern col·legiats, com estableix el RD 2732/86, de 24 de desembre, sobre òrgans de govern dels centres públics d'ensenyaments artístics, BOE núm. 8, de 9 de gener de 1987, i núm. 9, d'11 de febrer de 1987, i la Llei orgànica 2/2006, d'educació (LOE), de 3 de maig. Els òrgans són els següents:

- Òrgans unipersonals de govern: l'equip directiu format pel director acadèmic, el cap d'estudis i el secretari acadèmic.
- Òrgans col·legiats de govern: el claustre de professors.

L'ESADIB s'organitza en departaments, pel que fa al professorat. En aquests moments té quatre departaments: Interpretació, Moviment, Veu i música i Teoria teatral.

Els departaments són les unitats bàsiques encarregades d'organitzar i desenvolupar la recerca i els ensenyaments propis de la seva àrea de coneixement, es constitueixen per àrees de coneixement afí i agrupen tots els docents que tenen una especialitat que s'hi correspongui. Són membres del departament el cap de departament i el professorat que hi estigui adscrit.

La creació, la modificació, la denominació i la supressió dels departaments corresponen al Patronat a proposta motivada de l'equip directiu, oïts els departaments que en puguin resultar afectats.

Quant al professorat, la plantilla docent es compon de professorat d'àrea de coneixement, professorat interí (a temps parcial i complet) i professorat especialista. També l'ESADIB ha comptat des del seu naixement amb professorat convidat i visitant, és a dir, professorat europeu de reconegut prestigi internacional que imparteix una o més assignatures concretes. Aquest fet ha enriquit molt l'oferta formativa de qualitat i d'excel·lència, fomentant l'eix de la internacionalització del centre.

Ara bé, per contraposició, una de les mancances més significatives pel que fa al personal docent del centre és no comptar després de nou anys amb professorat titular fix. Un fet difícil d'entendre, incompreensible es podria dir, i que fa que sigui, desgraciadament, l'única ESAD espanyola que no té professorat titular després de quasi deu anys d'història i que ja té sis promocions de titulats en Art Dramàtic.

Sense professorat fix es fa difícil assolir plenament els objectius establerts pel marc de l'Espai Europeu de l'Educació Superior. Encara així i malgrat aquesta mancança, l'ESADIB amb el seu equip docent de qualitat ha demostrat que és al capdavant de les escoles superiors d'Art Dramàtic més competitives i innovadores de l'Estat espanyol.

4.3 Altres programes de formació

A més de la formació reglada articulada pel títol superior i els estudis de postgrau, l'ESADIB també contempla des dels seus inicis una oferta formativa complementària amb altres programes educatius, que són els següents: cursos de formació permanent, cursos de formació contínua per a professionals, cursos d'iniciació i cursos organitzats conjuntament amb altres institucions.

A continuació, explicam a grans trets aquests programes.

- a) *Formació permanent.* Són cursos impartits per professorat de l'ESADIB i destinats a persones més grans de 16 anys interessades en l'art dramàtic.
- b) *Formació contínua.* Són cursos amb professorat especialista de reconegut prestigi i destinats a professionals de les arts escèniques. Sergi López, Jorge Picó, Norman Taylor, Philippe Gaulier i Philippe Peychaud són alguns dels professors que han fet cursos en aquest programa formatiu.
- c) *Cursos d'iniciació.* Aquests cursos estan adreçats a la formació inicial en art dramàtic i estan impartits per professorat de l'ESADIB.
- d) *Cursos organitzats conjuntament amb altres institucions i entitats.* Al llarg dels anys s'han dut a terme cursos organitzats amb altres institucions, amb la Fundació Teatre Principal de Palma, per exemple, amb la qual s'han fet tallers d'escriptura dramàtica durant els cursos 2007-2008 i 2008-2009, o amb la Universitat de les Illes Balears (UIB), amb un curs d'iniciació al teatre el curs 2014-2015.

5. EIX DE LA RECERCA I LA INNOVACIÓ

5.1 L'ESADIB com a centre d'investigació en arts escèniques

L'entrada dels centres superiors d'Art Dramàtic en el marc de l'Espai Europeu de l'Educació Superior (EEES) ha suposat la creació de noves relacions entre l'aprenentatge i la investigació. El Reial decret 630/2010, de 14 de maig, pel qual es regula el contingut bàsic dels ensenyaments artístics superiors d'art dramàtic, establerts per la LOE 2/2006, de 3 de maig, destaca la importància de la consolidació de línies d'investigació i creació respecte a les arts escèniques, i la importància de la formació de creadors i investigadors en aquest camp artístic. A més a més, segons l'article segon del dit reial decret els centres d'ensenyaments superiors artístics d'Art Dramàtic hauran de fomentar programes d'investigació científica i tècnica propis d'aquesta disciplina per contribuir a la generació de coneixement i innovació en aquest àmbit.

El nou marc europeu, per tant, posa les bases, legitima i impulsa possibles programes d'investigació sobre la creació artística en el camp de les arts escèniques. Fet que permet plantejar estratègies d'investigació sobre la pràctica artística que poden aprofundir en territoris científics no explorats des de la investigació habitual centrada principalment en les metodologies humanístiques. Estam parlant de la investigació sobre la pràctica artística i la pràctica artística com a investigació (Practice as Research), un camp amb moltes possibilitats d'estudi amb propostes que combinen la teoria amb la pràctica artística i que conformen projectes d'investigació-creació innovadors i competitius que estan donant resultats molt satisfactoris dins el marc europeu i americà.

Seguint aquestes directrius, l'ESADIB pretén promoure programes i projectes de recerca competitius dins el camp de les arts escèniques, a fi de poder gestionar i col·laborar en projectes R+D+I i crear possibles convenis amb altres centres de recerca en arts escèniques nacionals i internacionals. A més a més, la intenció del centre és que el professorat pugui gestionar i col·laborar com a personal investigador en projectes de recerca competitius.

Davant aquest repte, l'equip directiu de ESADIB va plantejar per al curs 2012-2013 la creació d'un espai de recerca i innovació en arts escèniques: l'espai ERIC, Espai de Recerca, Innovació i Creació.

5.2 Projectes i grups de recerca

L'Espai de Recerca, Innovació i Creació (ERIC) de l'ESADIB és un espai-laboratori de creació i recerca de les arts escèniques en el qual es volen promoure projectes d'investigació-creació per a titulats superiors d'Art Dramàtic de les Illes Balears.

Aquesta proposta suposa un primer pas per obrir l'ESADIB cap a l'espai de postgrau seguint els objectius de l'adaptació d'aquests estudis a l'EEES mitjançant programes d'investigació en el camp de les arts escèniques. Els seus objectius són els següents:

- a) Promoure la formació de nuclis de creació escènica, la interrelació de graduats, la reflexió i la investigació en l'àmbit teatral que permeti donar continuïtat als estudis superiors i que sigui una plataforma d'experimentació i divulgació de la creació artística.
- b) Servir com a espai d'experimentació per als graduats d'Interpretació per aprofundir en les tècniques actorals, a més de descobrir nous mètodes interpretatius i de reflexionar sobre la dramaturgia de l'actor.
- c) Establir convenis amb altres espais escènics o laboratoris teatrals nacionals i internacionals per enriquir els projectes d'investigació mitjançant el diàleg artístic.
- d) Incentivar i estimular l'emprenedoria i el desenvolupament empresarial dins el camp de les arts escèniques a partir de la creació de nuclis artístics innovadors.
- e) Impulsar la creació de grups de recerca en arts escèniques i crear noves línies d'investigació a partir de la pràctica performativa.

f) Generar projectes de recerca innovadors i competitiu.

A partir de la configuració de l'Espai de Recerca, Innovació i Creació, es va crear un nucli d'investigadors conformat amb professors doctors i professorat amb el Diploma d'Estudis Avançats (DEA) que, en aquests moments, està duent a terme la seva tesi doctoral. Aquest grup de recerca ha centrat la seva tasca investigadora sobre la temàtica següent: els processos de creació escènica.

Aquest grup reuneix investigadors i creadors per a l'estudi de la producció escènica des de la perspectiva del seu procés d'elaboració, posant especial atenció al procés creatiu de l'actor, però tenint en compte els altres agents de la nòmina teatral, com el director d'escena o l'escenògraf, a partir de la recerca experimental i/o l'estudi analític i crític, confrontant la pràctica artística amb els fonaments teòrics i científics que la sustenten des de les diferents àrees de coneixement.

El grup treballa en les següents línies de recerca:

- El processos de creació escènica: metodologies d'anàlisi i fonaments científics
- El procés creatiu de l'actor: tècniques, dramaturgia i fonaments científics
- Poètiques escèniques del cos i la veu
- La pedagogia de l'actor: principis, models i escoles pedagògiques
- Història dels mètodes interpretatius

La investigació dels processos creatius artístics des de la perspectiva de les arts escèniques suposa una línia nova, innovadora i original que, en aquests moments, no es dona en cap altre indret de l'Estat espanyol, és a dir, el grup de recerca de l'ESADIB és l'únic en el nostre país sobre aquesta temàtica, i dona resposta als interessos expressats pels centres d'ensenyaments artístics superiors d'Art Dramàtic i les universitats amb graus d'Arts Escèniques d'iniciar línies d'investigació sobre la pràctica artística.

A nivell europeu sí trobam grups emergents i consolidats en aquesta temàtica que donen fruits artístics i científics molt interessants. Podem destacar els programes de màster, doctorals i postdoctorals centrats en la pràctica escènica com a recerca (Practice as Research) en els següents centres: E-MAPS, European Research in Performer Studies, programa de postgrau interuniversitari de la Universitat de Malta, La Sapienza de Roma, Paris XIII, Universitat de Montfort de Leicester a Gran Bretanya i l'Institute for Cultural Studies de Polònia; programa de màster i doctorat en Theatre Practice de la Universitat d'Exeter a Gran Bretanya; programa de màster i doctorat en Performance Research del departament de drama del Goldsmiths University of London; programes de màster i doctorat Acting, Physical Acting, Classical Acting al Central School of Speech and Drama University of London; programa Theatre Studies a la Utrecht University, entre d'altres.

Així mateix, a Hispanoamèrica també hi ha grups de recerca especialitzats en els processos de creació escènica en les següents universitats: grup Processos de criação cênica de la Universidade Federal do Rio Grande do Sul; Laboratori Interdisciplinar de Pesquisa Artes Cênicas de l'Instituto de Artes UNICAMP de Campinas; grup Núcleo de Pesquisa sobre Processos de Criação Artística i Poéticas teatrais del Centro de Artes de la Universidade do Estado de Santa Catarina, UDESC (Brasil), entre d'altres.

El primer projecte que el grup de l'ESADIB s'ha proposat dur a terme seguint les línies de recerca establertes ha estat el següent: «El procés creatiu de l'actor. Tècniques, dramatúrgia i fonaments científics».

Aquest projecte respon als interessos del grup sobre la pràctica actoral i suposa la creació d'una línia de recerca única a l'Estat espanyol per a l'especialitat de més demanda en els estudis d'Art Dramàtic a nivell nacional i internacional com és la d'Interpretació, especialitat que compta amb el major nombre d'alumnes matriculats en aquests estudis i l'única que s'imparteix, en aquests moments, a l'ESADIB. El projecte pretén estudiar el procés de creació de l'actor des de la concepció de cos viu que es posa en acció en un temps i espai determinat, analitzant les possibilitats emotives i expressives que pot transmetre a partir de l'entrenament del seu cos i la seva veu.

L'estudi de l'actor, a més a més, planteja el qüestionament del marc metodològic per dur a terme aquesta exploració. El laboratori teatral es presenta com el medi més adient per dur a terme aquest treball d'investigació. El laboratori, com han demostrat els mestres de l'escena del segle XX, és un espai on la creativitat i la investigació es donen la mà, tot arribant a configurar nuclis artístics que presenten propostes innovadores.

Com a primera acció de la investigació, el grup va proposar la posada en marxa al llarg de 2013 de dos laboratoris actorals per a graduats en Art Dramàtic per tal d'indagar sobre el procés de creació a partir dels dos components que utilitza l'intèrpret per actuar: la paraula i el moviment, el gest. Aquesta recerca es va poder dur a terme gràcies a haver aconseguit l'acció especial R+D de Fons Europeus de Desenvolupament Regional (FEDER) Laboratoris teatrals com a espai de recerca, innovació i creació artística. Aquesta ajuda va ser guanyada per concurs a la convocatòria d'accions especials de la Conselleria d'Educació, Universitats i Cultura del Govern de les Illes Balears 2012-2013.

Com a resultats de la recerca, a part del treball realitzat en els dos laboratoris amb especialistes nacionals i internacionals en la matèria, es va crear un espectacle escènic *Tardor en el jardí de l'Hades* i es va publicar el llibre de la col·lecció Quaderns d'investigació escènica: *L'actor: de l'art a la ciència* (Fons, 2013).

La intenció de l'ESADIB és seguir desenvolupant projectes d'investigació preformativa que suposin l'experimentació en el camp de les arts escèniques i puguin ser transferits els resultats de la recerca al teixit productiu de la comunitat mitjançant nuclis de creació professionals competitius.

6. EIX DE LA INTERNACIONALITZACIÓ

6.1 Programes de mobilitat

El 2009 l'escola va rebre la concessió de la Carta ERASMUS d'Educació Superior (ECHE), fet que va permetre començar l'intercanvi amb altres escoles superiors d'Art Dramàtic europees per consolidar la vocació internacional del centre.

D'aquesta manera, l'ESADIB com a institució d'educació superior en possessió de la Carta ERASMUS pot sol·licitar ajudes per a la mobilitat, això suposa activar programes d'intercanvi internacional i establir acords bilaterals amb altres institucions educatives. La Carta ERASMUS va ser renovada per al període 2014-2020.

A més a més, el programa que ha aprovat el Parlament europeu per al període 2014-2020 integrarà tots els programes existents en el Programa d'Aprenentatge Permanent, els Programes d'Educació Superior Internacional i el Programa de Joventut en Acció.

En aquests moments, l'ESADIB té acords bilaterals amb les següents escoles superiors d'Art Dramàtic europees:

- a) Akadémia umení v Banskej Bystrici / AKU. Banska Bystrica, Eslovàquia.
- b) Escola Superior de Artes e Design / ESAD. CR-IPL. Caldas da Rainha, Portugal.
- c) Escola Superior de Teatro e Cinema. Lisboa, Portugal.
- d) National Centre for Circus Arts. Londres.
- e) Hochschule für Künste im Sozialen Ottersberg. Ottersberg, Alemanya.
- f) Music and Dance Faculty of the Academy of Performing Arts in Prague. Praga, República Txeca.

L'activació de l'eix de la mobilitat ha provocat que alumnes de l'ESADIB puguin realitzar estades en aquests centres europeus de reconegut prestigi i que alumnes d'aquests centres coneguin la realitat formativa del nostre centre. L'ESADIB continua en aquests moments treballant per fer nous acords bilaterals amb altres escoles europees per poder obrir molt més l'intercanvi internacional.

6.2 Col·laboració internacional

L'ESADIB, tot i ser un centre de formació superior jove, té una clara vocació internacional, la qual cosa fa que tingui com un dels seus objectius prioritaris afavorir la internacionalització del centre a partir de programes de mobilitat i col·laboració amb institucions d'altres països per dur a terme projectes formatius i de recerca.

En aquesta línia, el centre participarà mitjançant el professor Dr. Martí Fons en un projecte de recerca internacional denominat Arts escèniques i ciència. Aquest projecte d'investigació es començarà aquest any de 2015 i es durà a terme entre la Universitat Paul Valery de Montpeller, la Universitat de La Sapienza de Roma, la Universitat de Kent a Canterbury i la Universitat Stony Brook de Nova York. Serà una línia de investigació pionera en el món de la recerca en arts escèniques internacional, i que treballarà a partir de l'anàlisi dels processos creatius escènics des de la vessant de les neurociències cognitives. Això suposarà la interrelació de la pràctica artística amb els fonaments científics i neurocientífics que la sustenten.

Un projecte innovador que pot suposar posar a l'ESADIB com a centre de referència en formació i investigació dins el camp de la recerca internacional.

Aquest exemple expressa clarament la necessitat de fomentar la col·laboració internacional de l'escola amb altres centres i institucions internacionals, una acció imprescindible per poder assolir plenament les competències com a centre superior artístic.

7. EIX DE LA TRANSFERÈNCIA DEL CONEIXEMENT

7.1 Foment a la creació artística

L'ESADIB és principalment un centre superior d'educació artística, per tant, la línia bàsica és la formació qualificada de professionals de les arts escèniques. El centre dota els alumnes i futurs professionals de tota una sèrie de competències pràctiques i teòriques per desenvolupar la seva feina des de la qualitat i el rigor artístic.

El perfil de l'estudiant d'Art Dramàtic és el d'un artista, creador, intèrpret que integra els seus coneixements expressius, així com els seus recursos cognitius i emocionals, per posar-los al servei de l'espectacle. A més a més, aquests estudis ajuden l'alumne a desenvolupar una visió artística personal que es combina amb altres artistes participant en un projecte artístic comú.

Les sortides professionals dels graduats en Interpretació, itinerari Textual, estan orientades en primer lloc a treballar com a actor o actriu en els diferents àmbits professionals: teatre, televisió i cinema. Però el projecte pedagògic del centre va més enllà d'aquestes primeres sortides professionals. Anem a explicar-ho més detingudament.

La formació actoral desenvolupada a l'ESADIB no només se centra en l'actor com a intèrpret sinó que també educa l'actor com a creador. Aquesta darrera vessant, l'actor-creador, es considera fonamental per als temps actuals.

L'actor graduat en Art Dramàtic ha de poder dur a terme els seus propis projectes artístics i tenir la capacitat de crear espectacles competitiu i innovadors. El pensament original no es basa en fer molt bé una feina que ja fan el altres, sinó en fer una cosa diferent. Per tant, la perspectiva de l'actor o l'artista com a creador autònom obre un ventall de possibilitats laborals molt ampli.

L'actor-creador es presenta com un emprenedor i un innovador.

El pla d'estudis de l'especialitat d'Interpretació que desenvolupa l'escola permet donar una visió integral del món de les arts escèniques a l'alumne amb assignatures com Dramatúrgia, Producció i gestió teatrals, Didàctica de l'expressió dramàtica i Escenificació, a part, òbviament, de les assignatures pròpiament de la interpretació, el moviment i la veu. Aquesta formació integral permet que el futur professional d'Art Dramàtic pugui ser un productor de projectes artístics, un escriptor teatral o un guionista, un *coach* per a empreses o un director d'esdeveniments culturals i artístics relacionats amb el teixit empresarial i productiu de la comunitat.

També el graduat pot orientar la seva carrera a la investigació en el camp de les arts escèniques seguint els estudis de postgrau o a la docència especialitzada.

Així mateix, es fa del tot necessari que els titulats superiors en Art Dramàtic es puguin integrar perfectament en el teixit educatiu de la Comunitat Autònoma, participant com a docents a tots els nivells d'aprenentatge reglat (primària, secundària i batxillerat) de matèries relacionades amb les arts escèniques, especialment en el batxillerat d'arts escèniques. Els titulats d'Art Dramàtic són, sense cap dubte, els professors plenament capacitats per impartir les assignatures d'arts escèniques d'aquest batxillerat, que serveix de via d'accés per cursar els estudis superiors que imparteixen les escoles superiors d'Art Dramàtic.

El ventall de sortides professionals, com podem veure, no només es basa en el treball purament interpretatiu, amb aquesta visió global i integradora els estudis d'Art Dramàtic permeten arribar a altres espais professionals.

7.2. Relacions institucionals i iniciatives de col·laboració amb el teixit productiu i empresarial

Per afavorir la inserció dels nostres graduats al món professional, l'ESADIB al llarg dels anys ha establert relacions amb altres institucions autonòmiques i nacionals, així mateix també ha obert ponts de col·laboració amb el món empresarial de les Illes Balears.

L'escola té previst durant els propers cursos començar a oferir dins els estudis conduents al títol superior el programa de pràctiques externes per als alumnes. Les pràctiques externes permetran a l'alumnat del centre aproximar-se al món professional mitjançant acords amb empreses del món teatral i audiovisual.

Així mateix, l'ESADIB ha establert relacions amb institucions com la Fundació Teatre Principal de Palma per a la presentació dels tallers de 4t curs, els teatres municipals de Palma, els teatres de la part forana, la Universitat de les Illes Balears (UIB), l'Associació d'Actors i Actrius Professionals de les Illes Balears (AAAPIB), el Conservatori Superior de Música de les Illes Balears i l'Escola Superior de Disseny de les Illes Balears, entre d'altres. Durant aquests anys, tant les institucions relacionades amb les arts en general, com les especialitzades en les arts escèniques i les arts audiovisuals han obert vies de diàleg i col·laboració amb el centre.

El teixit productiu i empresarial de les Illes Balears també s'ha interessat pels titulats de l'escola. S'han iniciats interessants relacions professionals amb el sector de l'hoteleria per poder crear espectacles d'alta qualitat artística en hotels temàtics, tot afavorint una oferta diferent i donant una sortida laboral als titulats en Art Dramàtic. Una comunitat com la de les Illes Balears abocada al sector serveis, a l'oci i al turisme, la creació d'esdeveniments artístics de qualitat realitzats per equips creatius professionals pot donar una oferta complementària, innovadora i original. Alguns hotels temàtics ja han treballat amb graduats de l'ESADIB, col·laboració que ha donat uns resultats molt interessants.

També s'han dut a terme estratègies de col·laboració de l'ESADIB amb les escoles de teatre de les diferents illes. Per una banda, l'ESADIB ha tingut i té alumnat de Menorca, Eivissa i Formentera, i per una altra, el professorat del centre també ha participat i participa com a docent a les escoles de les altres illes, com l'Escola d'Art Dramàtic de Menorca. La intenció del centre és establir llaços cada vegada més estrets entre les illes, tot fomentant un assessorament de l'ESADIB als centres d'arts escèniques de Menorca, Eivissa i Formentera.

Així mateix, l'ESADIB també pretén, en els propers anys, dur a terme convenis de col·laboració amb altres centres i institucions nacionals i internacionals de reconegut prestigi dins el camp de l'Art Dramàtic per fomentar programes de formació i recerca i connectar els nostres alumnes i graduats amb altres realitats professionals.

8. REPTES DE FUTUR DEL CENTRE

Una vegada presentats i analitzats els eixos estratègics sobre els quals treballa l'ESADIB en aquests moments, cal mirar cap al futur. És necessari formular quins són els reptes que té el centre per aconseguir la seva completa integració al marc europeu de l'educació superior, l'EEES, i per poder ser un centre de formació i investigació en arts escèniques de referència nacional i internacional. A continuació, destacarem quins són els punts fonamentals al respecte:

- a) La consolidació d'una plantilla estable de professorat. Es fa del tot necessari consolidar una plantilla docent per al centre amb la convocatòria de concursos d'oposició a places de professors titulars per part de la Fundació ESADIB. Després de nou anys de feina, l'escola ha de contemplar un professorat estable i fix per poder dur a terme projectes educatius i de recerca a llarg termini. No és possible assolir plenament els objectius dels centres superiors europeus respecte als estudis superiors i de postgrau, així com la posada en marxa de projectes de recerca competitiu, si no es té una plantilla de professorat titular.
- b) La creació d'una oferta de postgrau, amb màsters oficials i postgraus de títols propis, competitiva i de qualitat.
- c) L'activació de programes de doctorat conjuntament amb les universitats que estiguin interessades a dur a terme investigació en el camp de les arts escèniques.

- d) Creació de grups de recerca competitius, a fi de potenciar la línia de la recerca performativa, és a dir, la investigació sobre la pràctica artística i la pràctica artística com a investigació.
- e) Participar en projectes de R+D+I nacionals i internacionals relacionats amb les arts escèniques.
- f) Continuar la línia de publicacions de llibres d'investigació sobre les arts escèniques iniciada amb *L'actor. De l'art a la ciència* de la col·lecció Quaderns d'Investigació Escènica.
- g) Desenvolupar la internacionalització del centre amb programes de mobilitat i acords de col·laboració amb organismes internacionals.
- h) Fomentar la inserció dels nostres titulats dins el món professional mitjançant el foment de pràctiques amb empreses, laboratoris de creació amb institucions relacionades amb el món artístic, ajudes a l'emprenedoria i als projectes d'innovació escènica i col·laboracions amb el teixit empresarial de les Illes Balears.
- i) Dur a terme una política dinàmica de relacions institucionals amb els agents polítics, socials i culturals de les Illes Balears per potenciar l'ESADIB com a centre cultural i artístic de referència.

9. A MANERA DE CONCLUSIÓ

Aquest estudi ha volgut mostrar la realitat de l'Escola Superior d'Art Dramàtic de les Illes Balears, l'ESADIB, analitzant el seu passat, la situació actual en què es troba i les línies estratègiques que du a terme des de la formació, la recerca, la internacionalització i la transferència dels coneixements, per arribar a marcar un full de ruta de quins han de ser el reptes de futur que ha d'assolir el centre.

El centre és jove, el 2016 complirà deu anys de la seva creació, però durant aquests anys han passat per les seves aules cent vuitanta-nou alumnes, setanta-cinc dels quals ja s'ha graduat.¹ En tan pocs anys l'escola ha aconseguit col·locar-se com una de les més importants del país, tot apostant per la formació de qualitat i la creació de projectes innovadors i competitius. Però encara li queden molts d'objectius per dur a terme, per tant, es fa del tot necessari consolidar el centre amb una plantilla docent estable per afrontar els nous reptes que ens marca l'entrada a l'Espai Europeu Superior de l'Educació (EEES).

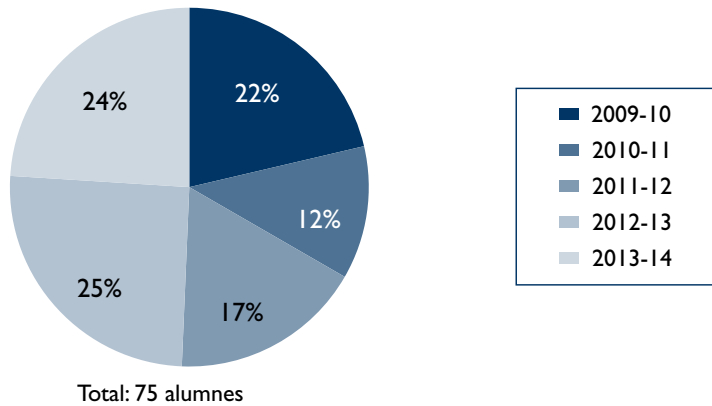
L'ESADIB ha de ser el centre de referència en tot el relacionat amb les arts escèniques de la Comunitat Autònoma de les Illes Balears. Com a centre de referència ha de desenvolupar les tasques d'òrgan consultiu i estar perfectament relacionat amb tots els organismes, institucions i agents professionals del sector. Quant a l'àmbit acadèmic, per dur terme satisfactòriament els estudis superiors d'Art Dramàtic l'oferta s'ha d'ampliar amb l'activació de l'espai de postgrau, els programes d'internacionalització i els projectes nacionals i internacionals d'investigació en el camp

¹ Per veure els nombre d'alumnes graduats en Art Dramàtic que han sortit de l'ESADIB des de la primera promoció podeu consultar el gràfic que es troba a l'annex d'aquest estudi.

de les arts escèniques. Si anam per aquests camins podrem aconseguir amb excel·lents resultats el que el futur dels ensenyaments artístics superiors europeus ens proposa.

10. ANNEX

GRÀFIC I: NOMBRE DE GRADUATS EN ART DRAMÀTIC DES DE LA PRIMERA PROMOCIÓ DEL CENTRE FINS AL CURS 2013-2014

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

ACESEA (2010). *Las enseñanzas artísticas superiores. Legislación*. Madrid:ACESEA.

Fullana, P. (2012). *Projecte Acadèmic ESADIB 2012-2013*.

Fons, M. (ed.) (2013). *L'actor: de l'art a la ciència*. Quaderns d'Investigació Escènica, I. Palma: ESADIB-Govern de les Illes Balears.

Fundació Teatre del Mar (2006). *Projecte ESADIB. Proposta de model d'Escola Superior d'Art Dramàtic de les Illes Balears*. ESADIB.07.

Molinet, C. (2006). *Projecte Executiu ESADIB 2006-2008*.

(2008). *Projecte Executiu ESADIB 2008-2010*.